स्यान्तं कान्तं मनोज्ञं वा रसम् कच्छति कच्-अण् उप०स०। (काजलिया) १इक्षुभेदे भावप्र०। तत्र तद्गुणाद्युक्तम् "कान्तरेक्षुर्गुरुर्हृद्यः श्लेष्मलोष्णः कृमिप्रणुत्। २कोविदारवृक्षे ३संगे च राजनि०। कस्य सुखस्यान्तम्कच्छत्यत्र कच्-आधारे घञ्। ४दुर्गमे पथि ४महारण्ये च पु० न० अमर० ६छिद्रे मेदि०। स्वार्थे कन् इक्षुभेदे अमरः।

कान्तारपथिक त्रि० कान्तारपथेनाहृतम् ठञ्। कान्तारपथेनाहृते।

कान्तारी स्त्री कान्तार+गौ० ङीष्। कान्तारेत्यौ राजव०।

कान्ति स्त्री कम-कामे कन-दीप्तौ वा भावे क्तिन्। १दीप्तौ २शोभायाम् ३इच्छायाम् ४स्त्रीणां शृङ्गारजे सौन्दर्य्य गुणभेदे च। कान्तौ कारणं च सुश्रुते दर्शितं यथा "तेजोऽप्याग्नेयं क्रमशः पच्यमानानां धातूनामभिनिर्वृत्तमन्तरस्थं स्नेहजातं रसाख्यं स्त्रीणां विशेषतो भवति तेन मार्द्दवसौकुमार्य्य मृदुत्वरोमतोत्साहदृष्टिस्थितिपङ्क्तिकान्तिदीप्तयो भवन्ति"। एतस्य तैजसत्वेन कान्तिदत्वम् यथोक्तं तत्रैव "एतन्तु" इत्युपक्रम्य "धृतिमतिमेधाकान्तिस्वरलावण्यसौकुमार्य्यौजस्तेजोबलकरम्"। शोभाकान्तिदीप्तिद्युतीनां भेदस्तु सा०द० उक्तः "रूपयौवनलालित्यं भोगाद्यैरङ्गभूषणम्। शोभा प्रोक्ता, सैव कान्तिर्मन्मथाप्यायिता द्युतिः। कान्तिरेवातिविस्तीर्णा दीप्तिरित्यभिधीयते"। इति भेदेन लक्षयित्वा मन्मथोन्मेषेणातिविस्तीर्णा शोभैव कान्तिरुच्यते इति व्याख्यातम्। तेषां च नायिकागततेव नायकगतताऽपि। चन्द्रादौ तु शोभादीप्तिकान्तिद्युतीनामभेद एव। "कला च सा कान्तिमती कलाभृतः" कुमा०। "बध्वा इवाध्वंसितवर्णकान्तेः" माघः। चन्द्रकलासु मध्ये ७कलाभेदे। "शशिनी चन्द्रिका कान्तिर्ज्योत्स्ना" शा०ति०। कलाशब्दे विवृतिः। ५लक्ष्म्या अनुचरदेवीभेदे "एवमुक्त्वा तु सा देवी लक्ष्मीर्दैत्यदर्पहम्। प्रविष्टा" इत्युपक्रमे "शिष्टाश्च देव्यः प्रवरा ह्रीः कीर्त्तिद्युतिरेव च" इत्याद्युक्त्वा "द्युतिः प्रीतिरिडा कान्तिः" इत्यादिकमभिधाय "उपतस्थुर्महात्मानं बलिमिन्द्रं महारथम्" इत्युक्तम् हरि०२५६अ०। ६ शशिनः प्रियाभेदे च "तिस्रस्तिदशनार्य्यस्तम्" इत्युपक्रमे "मदिरा रूपिणी भूत्वा कान्तिश्च शशिनः प्रिया" हरि० ९८ अ०। १०दुर्गायां "स्तुतिः सिद्धिरिति ख्याता श्रिया संश्रयणाच्च या। लक्ष्मीर्वा जननी वापि कामात् सा कान्तिरुच्यते" देवीपु० ४५अ०। ११कामशक्तिभेदे। "तथा कान्तिः कलकण्ठी हकोदरा" शा० ति० राघवभट्टः। कामशक्तिशब्दे विवृतिः।

कान्तिद न० कान्तिं ददाति दा-क। १पित्ते धातौ शब्दे च० तस्य तैजसत्वात् तथात्वम्। तेजसश्च यथा कान्तिकरत्वं तथा कान्तिशब्दे उदाहृतसुश्रुतवाक्ये दर्शितम्। २हृते च। ३शोभादायकमात्रे त्रि० कान्तिकरादयोऽप्यत्र। ४सोमराज्यां स्त्री राजनि०।

कान्तिदायक न० कान्तिं ददाति दा-ण्वुल्। काश्मीरके गन्धद्रव्यभेदे जटाधरः। तस्य सेवनेन कान्तिपोषणात् तस्य तथात्वम्। २कान्तिदातरि त्रि०।

कान्तिनगरी स्त्री काञ्चिनगर्य्यां काशी० मोक्षपुरीभेदकाञ्ची नगरीवर्णने कान्तिपुरीति पाठान्तरम् काञ्चीशब्दे च तद्वाक्यमुक्तम्।

कान्तिभृत् त्रि० कान्तिं बिभर्त्ति भृ-क्विप्। १कान्तिधारके २चन्द्रे पु० तस्य कान्तिनामकलाधारित्वात् विशिष्टकान्तिधारित्वात् कान्तिनामदेवीभेदपतित्वाच्च तथात्वम्। कान्तिशब्दे च कान्तिशब्दस्य कलाचन्द्रपत्नीवाचकत्वं दर्शितम्।

कान्तिमत् कान्तिरस्त्यस्य मतुप्। १कान्तियुक्ते। "उपमानमभूत् विलासिनां करणं यत्तव कान्तिमत्तया" कुमा०। "शैवैः पुण्यैर्हृतमिव दिवः कान्तिमत् खण्डमेकम्" मेघदू० स्त्रियां ङीप् "कला च सा कान्तिमती कलाभृतः" कुमा०। २ अप्सरोभेदे स्त्री "वपुष्मती कान्तिमती लीलावत्युत्पलावती" काशी० अप्सरोनामकथने। ३चन्द्रे पु० कान्तिनामकलावत्त्वात् तस्य तथात्वम्। ४कामदेवभेदे राघवभ०।

कान्यक त्रि० "वर्ष्मुसमीपस्था कन्या ततो जातादौ वर्ष्मौ वुक्" पा० वुक्। वर्ष्मुनदसमीपस्थकन्याजातादौ। "यथाहि जातं हिमवत्सु कान्यकम्" सि०कौ०।

कान्यकुब्ज पु० स्त्री कन्यकुब्जभेदस्य गोत्रापत्यं गर्गा० यञ्। कन्यकुब्जगोत्रापत्ये। यून्यपत्ये यङन्तत्वात् फक्। कान्यकुब्जायनः बहुषु तस्य लुक्। कन्यकाः। स्त्रियान्तु लोहिता० यूफः पित्त्वात् ङीष्। कान्यकुब्जायनी।

कान्यिक त्रि० कन्यायां जातादि ठक्। कन्याभवे।

कान्द त्रि० कन्दस्येदं तत्र भवो वा अण्। १ तत्सम्बन्धिनि २कन्दभवे विभाटौ च। ततः अश्मादि० चतुरर्थ्यां र। कान्दर तन्निर्वृत्तादौ त्रि०।

कान्दर्प पुंस्त्री कन्दर्पस्यापत्यं बिदादौ किन्दर्पेत्यत्र कन्दर्पेति पाठान्तरे अञ्। कन्दर्पापत्ये तस्येदमण्। २ कन्दर्पसम्बन्धिनि त्रि०।